

Іншою важливою умовою формування замовлень і розміщення поставок продукції для державних потреб є участь в них логістично-посередницьких організацій. Участь логістичних посередників в поставках продукції для державних потреб сприяє, як уже відзначалось, посиленню їх ролі в процесі товароруху, комплексності їх функцій і підвищенню ефективності всієї логістичної діяльності.

Проілюструємо форми і методи державної підтримки на прикладі організацій-посередників, що забезпечують виконання поставок регіональними підприємствами-виробниками за міжнародними контрактами (під гарантії уряду), для яких вони особливо актуальні.

Подальший розвиток діяльності посередників, їх функцій і покращання фінансового стану повинні спиратися в даному випадку на підтримку органів виконавчої влади відповідних регіонів.

По-перше, їм необхідна фінансова підтримка для компенсації додаткових транспортних витрат і поповнення оборотних засобів.

По-друге, необхідно використовувати методи економічного впливу на розвиток і підвищення ефективності їх діяльності, їх економічного стимулювання в організації товароруху, розширення послуг, що надаються, і разом з тим в можливішому зниженні плати за послуги для притягування споживачів.

По-третє, доцільна ініціатива і підтримка в частині організаційних перетворень, із розширенням сфер діяльності підприємств-посередників, із створення, наприклад, логістичних центрів обслуговування.

По-четверте, регіональні органи виконавчої влади повинні використовувати правові можливості для широкого залучення посередників до участі в розміщенні замовлень і здійсненні закупівлі продукції для державних потреб за рахунок бюджетів і позабюджетних засобів суб'єктів України.

Вирішення цих питань багато в чому залежить від вдосконалення нормативних актів про поставки за державними зобов'язаннями та їх реалізації.

Слід було б також підвищити відповідальність підприємств-виробників за виконання своїх зобов'язань перед посередниками і споживачами. Така відповідальність повинна поєднуватись з економічним стимулюванням виробників за поставки продукції в необхідному обсязі, асортименті і в передбачувані угодами терміни.

© О.Я. КОБИЛЮХ, 2000

ДУ "Львівська політехніка"

НАФТОГАЗОВИЙ КОМПЛЕКС І МЕТАЛУРГІЯ: ЛОГІСТИЧНІ АСПЕКТИ

Розглянуто виробництво, споживання, експорт й імпорт труб в Україні та Росії, шляхи забезпечення нафтогазового комплексу України продукцією трубних заводів. Відображено специфіку закупівельної логістики на нафтогазотранспортних та нафтопереробних підприємствах

Дефіцит матеріальних та енергетичних ресурсів в Україні негативно відбивається на стані її промисловості. Так, частка втрат робочого часу, пов'язаних із відсутністю

матеріальних ресурсів у загальному обсязі втрат робочого часу в промисловості у 1998 році сягала 53%, нестачею паливно-енергетичних ресурсів - 19%, частка втрат, викликаних відсутністю ринків збуту продукції, становила тільки 21%.

Найбільш очевидною причиною прояву дефіциту ресурсів стала відмова від системи централізованого матеріально-технічного постачання. Підприємства почали вирішувати проблему придбання необхідних ресурсів за допомогою постачальників всередині країни та за її межами на комерційних умовах. До того ж, стимули для дотримання дисципліни комерційних поставок ресурсів практично відсутні. Цим пояснюється значна нестабільність у ресурсозбереженні підприємств. Нестача коштів не дозволяє їм вільно маневрувати ресурсами: створювати аварійні запаси, використовувати інші джерела постачання. Вирішенням вищезгаданих проблем займається закупівельна логістика.

Головною метою закупівельної логістики є задоволення потреб виробництва в матеріалах з максимально можливою економічною ефективністю. Її досягнення залежить від розв'язання багатьох завдань, одне з яких – дотримання вимог виробництва щодо якості сировини і комплектуючих. Основу економічної ефективності закупівельної логістики становлять пошук і закупівля матеріалів хорошої якості за мінімальними цінами.

Розглянемо забезпечення операцій, які знаходяться в верхній частині технологічного ланцюга, на відміну від збуту, розташованого в нижній його половині. Початкова стадія технологічного процесу представлена виробництвом і постачанням необхідними матеріалами. До ресурсів, які беруть участь у процесі забезпечення виробництва, належать сировина, основні і допоміжні матеріали, напівфабрикати та різні вироби. У цій статті зроблено спробу проаналізувати постачання основними матеріалами, а саме трубами, підприємства нафтової і газової промисловості України.

Трубне виробництво є підгалуззю гірничо-металургійного комплексу, у рамках якого відбувається складний цикл переробки металопродукції і забезпечується випуск труб високого гатунку. Трубну промисловість представляють Нікопольський Південно-трубний завод, Нижньодніпровський трубопрокатний завод, Дніпропетровський, Ново-московський, Харцизький та Луганський трубні заводи, Макіївський труболиварний завод, Науково-дослідний інститут трубної промисловості з дослідним виробництвом. Виробничі потужності трубних підприємств дають змогу виготовляти труби понад 1500 типорозмірів зі сталі та сплавів, 300 найменувань цих виробів з різноманітними технічними та експлуатаційними характеристиками, які відповідають вітчизняним та європейським стандартам (табл.1). Враховуючи те, що продукція трубних заводів експортується за межі країни, на цих підприємствах з 1993 р. щорічно проводиться сертифікація виробів за участю спеціалізованих сертифікаційних центрів Німеччини та США. Розглянемо кожне підприємство зокрема.

Харцизький трубний завод за трубним валом нині займає третю позицію в Україні після Нижньодніпровського трубопрокатного заводу і Нікопольського Південно-трубного заводу. Але за попитом серед нафтовиків і газовиків він лідирує, бо головний асортимент його продукції орієнтований саме на це коло споживачів. Всі три головні вітчизняні трубопровідні будови до останнього часу купляли і купляють продукцію харцизького підприємства. За підрахунками українських нафтогазотранспортників, з 22 тисяч кілометрів газопроводів і більш ніж 4 тисяч магістральних нафтопроводів, які

Виробництво та експорт труб в 1997-98 р.р.

Назва підприємства	Випуск продукції, тис.т.			Експорт, тис.т.			
	1997	1998	7 міс. 1999	1997		1998	
				СНД	поза СНД	СНД	поза СНД
Харцизький трубний завод	451,9	203,4	71,3			25,43	25,42
Новомосковський трубний завод		119,6	40,332				
Нікопольський Південнотрубний завод	308	217				32,2	22,36
Нижньодніпровський трубопрокатний завод	438,12	467,01	276,4	115,9	74,2	78,9	110,3
Дніпровський трубний завод		170,87	35,634		25,63		

проходять по території України, близько 20% труб вироблено в Харцизьку, насамперед для трубопроводу Одеса - Броди загальною довжиною 670 км. Влітку 1996 р. ХТЗ переміг у міжнародному тендері на постачання труб під цей проект, Новомосковський трубний завод і дві іноземні фірми - Mannesmann (Німеччина) і Marubeni (Японія). В 1998 р. харцизькі труби використовувались при будівництві газопроводу Донецьк-Маріуполь завдовжки 103 км. Нарешті, ще одне трубопровідне будівництво, яке має на меті зв'язати газопровідним ланцюгом кримські міста-курорти Джанкой, Феодосію, Керч. Довжина трубопроводу - 269 км. (діаметр труби - 530 км). Для його прокладання потрібно близько 24 тисяч тонн труб.

За результатами тендера на постачання труб великого діаметра (1016 мм) Новомосковський трубний завод (НТЗ) отримав замовлення на 43 км. Навіть половина цього обсягу вважається великим замовленням. Серед сортаменту заводу є труби діаметром 1020 (1016) мм та від 159 до 530 мм. Так, в 1998 р. було випущено труб нафтового сортаменту 54546 тонн. Споживачами продукції НТЗ є великі підприємства нафтової і газової промисловості України, Росії, Туркменістану та Казахстану. Закордонними партнерами є фірми США, Німеччини, Голландії, Польщі, країн Прибалтики.

Особливе місце серед продукції, яка випускається Нікопольським Південнотрубним заводом, займають труби газового, нафтового і геологорозвідувального сортаменту. За останні 5 років в Нікополі вироблено більш ніж 100 тисяч тонн труб цього сортаменту, практично без реклаमाцій з боку споживачів. Нині проводяться роботи з розширення сортаменту бурильних труб до зовнішнього діаметра 89 мм. Експортуються труби в Росію (до 9,5¹ тис. тонн), Білорусію (0,3 тис. тонн), Молдову (0,1 тис. тон). Припинено постачання в Киргизстан, Азербайджан, Литву, Грузію.

Потужність цехів з виробництва нарізних труб нафтового сортаменту Нижньодніпровського трубопрокатного заводу становить 410 тис. тонн в рік. Завод має сертифікати Американського нафтового інституту на право випуску труб нафтового

¹ Дані на січень-червень 1999р.

сортаменту, в тому числі високостійких, з монограмами API 5L і API 5CT. Продукція Нижньодніпровського трубопрокатного заводу постачається в більш ніж 50 країн світу. За останні 4 роки експорт продукції зосередився в основному на західних і азійських ринках. Також експортуються труби в країни СНД: Росію (42,8 тис. тонн), Казахстан (1,7 тис. тонн), Узбекистан (16,4 тис. тонн), Білорусію (7,5 тис. тонн), Туркменістан (4,4 тис. тонн).

Виробнича потужність Дніпропетровського трубного заводу становить 650 тис. тонн у рік. У виробництві електрозварних труб окремих типорозмірів підприємство є єдиним виробником серед країн СНД і може успішно конкурувати із закордонними постачальниками, використовуючи переваги у витратах на транспортування. В 1998 році Дніпропетровський трубний завод експортував продукцію в Єгипет, Туреччину, Ізраїль, Сирію, Італію, Іспанію.

В даний час у всьому світі більшість закупок нафтогазового обладнання відбувається через проведення тендерів. Для більшості українських виробників участь у відкритих міжнародних торгах є єдиним шляхом для того, щоб вийти на світовий ринок і зарекомендувати себе на ньому. Крім відповідності обладнання встановленим технічним характеристикам і рівню якості, важливу роль відіграє і його ціна. Керівництво багатьох заводів впевнено, що їх обладнання набагато дешевше закордонного і не поступається в якості. Чи так це насправді? Для прикладу наведемо дані (табл. 2), отримані за результатами відкритих міжнародних конкурсних торгів на нафтове обладнання, проведених в рамках позики Всесвітнього банку в 1997 р. З таблиці видно, що не завжди вітчизняне обладнання дешевше закордонного. Для того, щоб зрозуміти недоліки і переваги свого обладнання, взяти кон'юнктуру світового ринку і успішно там конкурувати, українському виробникові необхідно брати участь в торгах.

Труби належать до металопродукції, яка інтенсивно піддається різним видам корозії: ґрунтовій, атмосферній, морській, високотемпературній та ін. Досвід показує, що більше 50% трубопроводів, по яких транспортують агресивне середовище, має строк служби від одного місяця до 2 років. Якщо врахувати, що в експлуатації перебуває велика маса труб, які мають строк служби (фактичний) в два, три, а то і більше разів нижче нормативного, то стає очевидним те, що просте нарощування випуску сталевих труб нелогічне. Проблема ця вирішується завдяки розвитку виробництва труб в країнах СНД. Труби з захисними покриттями є пріоритетною продукцією багатьох трубних і металургійних заводів Росії і України.

Таблиця 2

Ціни на обладнання для підприємств нафтогазової промисловості

Обладнання	Ціна \$ (франко - завод)	Країна - виробник
Обсадні труби	55,5/метр	Україна
	44,78/метр	Росія
	34,54/метр	Аргентина
Насосно-компресорні труби	7,76/метр	Росія
	6,74/метр	Румунія
	6,64/метр	Японія
Штангові насоси	540/шт.	Україна
	491,5/шт.	Аргентина

В Росії труби виробляють на 13 спеціалізованих заводах, при цьому більша їх частина з потужністю більше 1 млн. тонн в рік (табл. 3).

Таблиця 3

Виробництво сталених труб на підприємствах РФ в 1997-1998 р.р.

Завод	1998	1997	1998, % до 1997
Челябінський трубопрокатний	478,9	632,6	75,7
Першоуральський новотрубний	442,0	533,7	82,8
Сіверський новотрубний	394,5	598,8	65,9
Виксунський металургійний	341,0	492,0	69,3
Таганрозький металургійний	308,7	350,2	88,1
Синарський трубний	218,2	205,2	106,3
АО "ПО Волзький трубний завод"	150,1	-	-
Разом	2815,6	3475,5	81,0
в т.ч. безшовні	1461,8	1677,2	87,2
електрозварювальні	1235,1	1669,8	74,0

Джерело: Держкомстат РФ

АО "ПО Волзький трубний завод" створений в другій половині 1998 р. на базі частини потужностей АО "Волзький трубний завод".

Як відмічають російські експерти, зниження виробництва труб підприємствами галузі пов'язане зі скороченням ринків збуту продукції, дефіцитом обігових коштів, нестачею сировини і матеріалів. Загалом же, за оцінками експертів, кон'юнктура внутрішнього ринку труб нафтогазового сортаменту досить сприятлива. У 2005 р. виробництво сталених труб в Росії може збільшитись на 30-50%. Такі оптимістичні прогнози базуються на очікуваному збільшенні споживання даної продукції на внутрішньому ринку. Так, найближчим часом значне зношення трубопровідної системи Росії приведе до прискорення розвитку підгалузі не тільки в Росії, а й в Україні. До 2005 р. щорічна потреба в трубах для цієї системи буде оцінюватися в 7-8 млн. тонн. Найбільшим попитом, згідно з оцінками експертів, будуть користуватися труби з антикорозійним покриттям, підприємства, які їх випускають, безумовно, стабілізують своє становище. Слід зауважити, що відчутний спад попиту на металургійну продукцію для ПЕК був викликаний різким зниженням світових цін на нафту. А це вкрай негативно відбивається на завантаженні металургійних і трубних підприємств замовленнями для нафтогазових компаній, ставить під сумнів реалізацію нових трубопровідних проектів і забезпечення безперебійного функціонування існуючої системи магістральних газо- і нафтопроводів.

Протягом 1996-1998 рр. щорічний ввіз труб в Росію становить близько 1,2 млн. тонн, з яких до 70% з України. Питома вага імпорту доходить до 35% внутрішнього споживання (табл. 4).

З огляду на нинішній стан зовнішнього ринку, виробники все ж мають перспективи відродження внутрішнього ринку збуту труб. Цього можна досягти за умови розвитку енергетичної бази України через нарощування видобутку та переробки вітчизняних нафти і газу. Всього надія й те, що в нашій країні досить розвинений нафтогазовий комплекс, в якому працює понад 240 підприємств - споживачів продукції трубних

Таблиця 4

Виробництво, споживання, експорт та імпорт труб в 1991-1998 р.р.

Показник	1991	1992	1993	1994	1995		1996		1997		11 міс. 1998	
	млн. т	млн. т	млн. т	млн. т	млн. т	млн. дол	млн. т	млн. дол	млн. т	млн. дол	млн. т	млн. дол
Виробництво	10,5	8	5,76	3,58	3,74		3,62		3,47		2,82	
Експорт	2,42	1,51	0,75	0,46	0,43	465	0,45	537	0,3	737	0,25	426
Імпорт	3,24	2,02	1,89	1,31	1,25	171	1,22	208	1,1	139	0,74	84
Споживання	11,32	8,61	6,93	4,43	4,56		4,29		4,27		3,31	

заводів. Попри незначні власні нафтогазові ресурси Україна має розвинену трубопровідну мережу, що забезпечує постачання енергоносіїв не лише для власних потреб, а й їх транзит до країн Східної та Західної Європи, а також широку мережу промислових і розподільчих трубопроводів.

1. Газ & Нефть. Энергетический бюллетень. 1999. №8(44)
2. Журнал "Нефть России", 1999 р. №4.
3. Логистика: Уч. пособие / Под. ред. Б.А.Аникина. М., 1999.
4. Виробничо - практичний вісник "Нафта і газ". 1999. №1(13).

© М.М. МАМЧИН, П.Б. ТЕРЛЕЦЬКИЙ, Р.Р. ЖИШКО, 2000
ДУ "Львівська політехніка"

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В МЕХАНІЗМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВАРНОГО РИНКУ

Аналізуються можливості проведення бізнесу з використанням різних форм електронної комерції. Розглядаються існуючі моделі ведення електронного бізнесу.

Функціонування товарного ринку передбачає створення відповідного механізму, за допомогою якого товари просуваються від місця безпосереднього виробництва до місця реалізації, заповнюючи весь економічний простір необхідними інфраструктурними елементами, що полегшують учасникам ринкових відносин реалізацію своїх інтересів.

Поява на початку дев'яностих років в ринковій економіці нового поняття — електронної комерції — істотно вплинуло на її загальний розвиток. З електронною комерцією, яку можна визначити як ведення бізнесу за допомогою електронних комунікацій, пов'язане принципово нове середовище спілкування та методи роботи, що дозволяють підприємствам створювати нові можливості для своїх клієнтів. Електронна комерція включає електронну торгівлю фізично відчутними товарами і невідчутними, наприклад, інформацією. Електронна комерція охоплює весь торговий ланцюжок, зокрема, маркетинг, замовлення, оплату, постачання. Електронна комерція також